

*Кушнір Я. О.,**доктор філософії у галузі права,
старший викладач кафедри адміністративної діяльності
факультету правоохоронної діяльності
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького**Вітровчак В. Г.,**начальник 26 прикордонного загону*

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖПРИКОРДОНСЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У проведеному дослідженні авторами здійснено аналіз національних доктринальних підходів до розуміння поняття «адміністративно-юрисдикційна діяльність» органів внутрішніх справ та органів охорони державного кордону. На підставі чого, вдалося актуалізувати трактування поняття «адміністративно-юрисдикційна діяльність» органів охорони державного кордону та їх посадових осіб.

Автори акцентують, в тому числі й на системних прорахунках підходу до нормативно-правового врегулювання оперативно-службової діяльності прикордонного відомства, зокрема піддаються сумнів обраний законодавцем підхід, що не включає один з лейтмотивів діяльності Держприкордонслужби України, а саме адміністративно-юрисдикційну діяльність до основних функцій цього органу. При цьому аргументи на рахунок включення прослідковуються як в системі національного законодавства, що підтверджується обширним інструментарієм державно-владних повноважень, а також прикладним аспектом професійної діяльності прикордонників, виходячи зі статистичних даних.

Дослідники розкривають специфіку адміністративно-юрисдикційної діяльності за географічним критерієм розташування органів та підрозділів охорони державного кордону, зупиняючись саме на підрозділах, що здійснюють охорону та оборону державного кордону на ділянках відповідальності, включених до району ведення бойових (воєнних) дій, для чого використовують оперативно-бойовий досвід 26 прикордонного загону.

В ході проведеного дослідження розкривається зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності в ході виконання бойових розпоряджень, для чого наводяться приклади залучення та несення служби прикордонниками на блокпостах, а також апробований досвід застосування ч. 2 ст. 203 КУпАП, за обставин, коли пункти пропуску через державний кордон тимчасово призупинили функціонування.

Перспективним видається застосування адміністративно-юрисдикційної діяльності прикордонного відомства задля забезпечення правового режиму воєнного стану. Так, автори наводять пропозиції внесення змін до законодавства, що регламентує прикордонний режим та його забезпечення, аргументи на користь таких змін та доповнень, переконуючи, що їхнє затвердження дозволить забезпечити таке тимчасове обме-

ження як комендантську годину, за рахунок адміністративно-правових заходів забезпечення прикордонного режиму та власне інституту адміністративної відповідальності, конкретніше ст. 202 КУпАП.

Подальший вектор дослідження направлений на зміну вектору сфери практичного застосування адміністративно-юрисдикційної діяльності, зокрема включення не лише доктринально, а й практично провадження по військових адміністративних правопорушеннях на період дії правового режиму воєнного стану. Оскільки зважаючи на підвідомчість з розгляду зазначених справ про адміністративні правопорушення, підвищення суспільної шкідливості зазначених діянь, під час воєнного стану, зобов'язують правозастосовувачів підвищити якісний рівень процесуального забезпечення адміністративного провадження.

Ключові слова: Державна прикордонна служба України, оперативно-службова діяльність, оперативно-бойова діяльність, адміністративно-юрисдикційна діяльність, воєнний стан.

Постановка проблеми. Забезпечення національної безпеки, відсіч і стримування рашистської агресії стали прерогативою для діяльності усіх суб'єктів забезпечення національної безпеки України, не стала виключенням і Державна прикордонна служба України. Так, прикордонники виконують бойові та спеціальні завдання на лінії бойового зіткнення, здійснюють охорону та оборону державного кордону України на всій підконтрольній протяжності, здійснюють вихід на лінію державно кордону, яка тимчасово вибула з-під суверенного контролю, здійснюють облаштування фортифікаційних споруд, переорієнтовують оперативно-службову діяльність під сучасні реалії, трансформуючи останню на оперативно-бойову та службово-бойову діяльність. Тим не менш, відкритим залишається питання чи весь обширний функціонал діяльності прикордонного відомствам задіяний для забезпечення правового режиму воєнного стану та перемоги нашої Батьківщини. Переконавши, що увесь. Тим не менш, потребує удосконалення саме адміністративно-юрисдикційна діяльність, яку несправедливо «виносять за дужки», хоча удосконалення цього напрямку службової діяльності дозволить ефективніше протидіяти загрозам Української державності.

Стан дослідження. Дослідження адміністративно-юрисдикційної діяльності прикордонного відомства у вітчизняній правовій науці здійснювалось лише фрагментарно окремими вченими ентузіастами, серед яких: Ю.Б. Курилюк, А.Ф. Мота, В.Л. Зьолка, Л.В. Серватюк, В.О. Хома, В.В. Половінков, Р.М. Ляшук. Окремі напрями адміністративно-юрисдикційної діяльності висвітлювали у своїх наукових доробках Р.В. Гринько, Я.О. Кушнір (деліктний аспект), Н.П. Демчик (міграційний аспект). Проте сучасного дослідження, яке б розкривало специфіку адміністративно-юрисдикційної діяльності Держприкордонслужби України в умовах правового режиму воєнного стану не проводилось.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні прикладного аспекту адміністративно-юрисдикційної діяльності Держприкордонслужби України в умовах правового режиму воєнного стану, окреслення кола проблематики у даній сфері, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій для їхнього вирішення.

Виклад основного матеріалу. Дослідження поняття та змісту адміністративно-юрисдикційної діяльності (далі по тексту – АЮД) органів правопорядку не є новітнім у фаховій науковій літературі. Так, концептуальний зміст даної категорії апарату юриспруденції сформований Комісаровим С.А. для потреб наукового обґрунтування службової діяльності Національної поліції України звучить наступним чином: «здійснювана в чітко регламентованій формі суспільних правовідносин, які виникають під час здійснення підрозділами Національної поліції (їх посадовими та службовими особами), правоохоронна діяльність, що охоплює розгляд справ про адміністративні правопорушення і прийняття владних рішень (актів) у встановленому законом та порядку формах, з метою досягнення правових результатів, пов'язаних із застосуванням заходів адміністративного примусу до порушників чинного законодавства у сфері функціонування Національної поліції [1, с. 76].

С.М. Гусаров зазначає, що АЮД характеризується властивими виключно для неї рисами, до яких відносяться:

- 1) наявність правового спору або правопорушення;
- 2) основою адміністративно-правових спорів, у процесі вирішення яких здійснюється правова оцінка поведінки (дій) сторін, є індивідуальні адміністративні справи;
- 3) адміністративно-юрисдикційна діяльність через свою суспільну значущість потребує належного процесуально-правового регулювання [2, с. 21].

В той же час, сучасна правова доктрина містить лише фрагментарні наукові розвідки у площині АЮД інших органів правопорядку, здійснюючи акцент виключно на службовій діяльності Національної поліції України (органів внутрішніх справ), необґрунтовано «забуваючи» про інших суб'єктів.

Поодинокі наукові напрацювання здійснювали науковці-прикордонники, зокрема А.Ф. Мота наводить власне бачення АЮД Держприкордонслужби України: «врегульований нормами права специфічний різновид оперативно-службової діяльності органів та підрозділів охорони державного кордону, який пов'язаний із виявленням та фіксацією факту адміністративного правопорушення, розглядом і вирішенням по суті підвідомчих їм справ про адміністративні правопорушення, а також здійснення інших адміністративно-юрисдикційних дій, що мають забезпечувальний характер» [3, с. 16–17]. В.Л. Зьолка, не зважаючи зміст АЮД виключно до адміністративно-делік-

тної юрисдикції, висловлює власну позицію, використовуючи увесь спектр державно-владних повноважень Держприкордонслужби України наступним чином: система врегульованих нормами адміністративного права спеціальних дій, які полягають у виявленні, фіксації фактів адміністративних правопорушень, зборі та оцінці матеріалів та доказів, подальший їх розгляд та вирішення справ по суті, а також здійснення у передбачених законодавством випадках дисциплінарного (службового) провадження та провадження за скаргами громадян, іноземців та осіб без громадянства [4, с. 221]. В.О. Хома визначає АЮД органів охорони державного кордону та їх посадових осіб як систему взаємопов'язаних дій в рамках наданих повноважень як безпосередніх суб'єктів адміністративної юрисдикції, так і суб'єктів забезпечення адміністративної юрисдикції, які спрямовані на виявлення, фіксацію фактів правопорушень, а також подальший їх розгляд та вирішення справ по суті [5, с. 95–96].

Більш сучасні наукові дослідження одного з авторів вказують на таке тлумачення АЮД прикордонного відомства: врегульована нормами законодавства діяльність уповноважених (посадових) осіб Держприкордонслужби, що полягає у своєчасному, всебічному, повному та об'єктивному з'ясуванні обставин правопорушень, протидія яких відноситься до компетенції прикордонників, здійснення провадження по справі, вирішення цієї справи у точній відповідності до закону, організація забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню цього адміністративного правопорушення, запобігання подальшому скоєнню цього протиправного діяння, а також забезпечення виховання громадян у дусі додержання законів, і як наслідок – зміцнення законності [6, с. 146], тобто фактично виконання завдання адміністративного провадження (ст. 245 КУпАП) [7] за встановленою компетенцією. Тим не менш, такі висновки є спірними, оскільки дещо звужують АЮД Держприкордонслужби України, опускаючи функціонал прикордонного відомства як органу міграційного контролю, йдеться про такі процедури як примусове повернення та примусове видворення, реадмісія іноземців та осіб без громадянства, прийняття заяв від шукачів притулку із подальшою передачею до Державної міграційної служби України. Додатково запропоноване Я.О. Кушніром визначення не враховує претензійно-правову роботу органів охорони державного кордону, зокрема апеляційне та касаційне провадження, розгляд звернень осіб за напрямом АЮД, дисциплінарну практику, що має місце у правозастосовній діяльності Держприкордонслужби України. Тому пропонуємо уточнити дану дефініцію наступним чином: АЮД органів та підрозділів охорони державного кордону (їх посадових осіб) це врегульована нормами адміністративного права діяльність щодо розгляду та вирішення адміністративно-правових спорів, зокрема індивідуальних адміністративних справ, справ про дисциплінарні проступки, надання відповідей за зверненнями осіб, застосування у разі необхідності адміністративно-процесуальних заходів забезпечувального характеру та адміністративно-правових заходів міграційного контролю, виконання міжнародних зобов'язань України у сфері реадмісії. Не зважаючи на громіздку конструкцію, зазначене трактування охоплює всі актуальні напрями АЮД прикордонного відомства.

Відзначаємо свого роду негативну тенденцію, оскільки не лише вітчизняна правова доктрина, а й законодавець не приділяють значної уваги АЮД Держприкордонслужби Укра-

їни. Так, не зважаючи на достатній спектр державно-владних повноважень, закріплених у ст. 20 профільного закону (як-от: правомочність вимагати припинення правопорушень; розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати стягнення у разі з'ясування обставин, що підлягають з'ясуванню під час розгляду справи по суті або ж направляти матеріали справ про адміністративні правопорушення за підвідомчістю; застосувати заходи забезпечення адміністративного провадження та/або заходи адміністративного примусу та інші заходи, передбачені законом [8], наприклад прийняття рішень про примусове повернення іноземців/осіб без громадянства та про можливу подальшу заборону в'їзду на територію України таких осіб на визначений строк (ст. 26), прийняття рішень про примусове видворення, із обов'язковою подальшою заборону в'їзду таких осіб на територію України (ст. 30) [9]. АЮД не входить до основних функцій Держприкордонслужби України відповідно до ст. 2 профільного закону [8]. Досить суперечлива позиція законодавця, оскільки, скажімо, оперативно-розшукова діяльність, що реалізується виключно в рамках галузей кримінально та кримінального процесуального права, в якій у прикордонного відомства значно менше повноважень, проте значно більше проблем: відсутність чіткого розуміння своєї компетенції, відірваність від органів, що уповноважені здійснювати досудове розслідування або дізнання, брак власних професійних кадрів, – тим не менш, віднесена до основного функціоналу прикордонної формації. Зауважимо, що з урахуванням кількісно-якісних показників стану оперативно-службової діяльності, на предмет протидії деліктам, співвідношення адміністративно-правових та кримінально-караних деліктів, викликає дисонанс та непорозуміння: яким чином лейтмотив оперативно-службової діяльності не віднесено до неї взагалі. На підтвердження наведеного тезису наводимо загальні статистичні показники діяльності Держприкордонслужби, що свідчать про складання 53 370 протоколів про адміністративні правопорушення у 2021 році, та 25 516 відповідних процесуальних документів у 2022 році [10].

Позитивним залишається аспект гармонізації системи національного законодавства, що дозволяє знайти процесуальні форми реалізації, наданих особовому складу Держприкордонслужби повноважень у сфері АЮД, зокрема: ст. ст. 213, 222-1, 254-257, 259-265 КУпАП [7] та 289 КАСУ [11], ст.ст. 26, 29, 30 Закону України «Правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [9], ст.ст. 25, 27 Закону України «Про виключну морську економічну зону» [12], ст.ст. 1, 2 Закону України «Про відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень» [13].

Процесуальне забезпечення, контроль за дотримання прав і свобод людини та громадянина, а також власне здійснення АЮД у зазначених нами формах покладається на структурні підрозділи прикордонного відомства, що спеціально призначені для такої діяльності. Зокрема, у складі штабу органу охорони державного кордону утворюється відділ/відділення адміністративно-юрисдикційної діяльності, що підпорядковується першому заступнику начальника органу охорони державного кордону – начальнику штабу.

Основними завданнями такого структурного підрозділу є організація, забезпечення та контроль за здійсненням у підпорядкованих підрозділах органу охорони державного кордону провадження у справах про адміністративні правопорушення,

протидію яким законодавством віднесено до компетенції Держприкордонслужби України (за виключенням військових адміністративних правопорушень), поточний аналіз результатів цієї діяльності, а також здійснення тримання затриманих осіб, ідентифікації іноземців-правопорушників, їх примусового повернення, видворення чи реадмісії (п. 2) [14]. Так, саме відділ (відділення) адміністративно-юрисдикційної діяльності відповідно до покладених на нього завдань здійснює контроль та організує: провадження у справах про адміністративні правопорушення, протидію яким законодавством віднесено до компетенції Держприкордонслужби України, дотримання законодавства України під час затримання і тримання порушників законодавства України з прикордонних питань у відомчих місцях тимчасового тримання; прийняття відповідно до законодавства рішень про примусове повернення та контроль за їх виконанням; подання позовів про затримання та/або примусове видворення іноземців-правопорушників за межі території України та реалізацію заходів щодо їх ідентифікації, документування та видворення (реадмісії); виконання у межах компетенції Держприкордонслужби України міжнародних угод про реадмісію (приймання-передавання) осіб; дотримання персоналом підпорядкованих підрозділів законодавства України під час затримання і тримання порушників законодавства України з прикордонних питань у відомчих місцях тимчасового тримання, застосування законодавства України в частині приймання заяв про визнання біженцями або особами, які потребують додаткового захисту; опрацювання та подання до регіонального управління, Адміністрації Держприкордонслужби України узагальнених пропозицій про фінансування заходів, пов'язаних із тимчасовим утриманням затриманих осіб, удосконаленням і розвитком відомчої системи тимчасового тримання, реадмісії та примусового видворення іноземців-правопорушників, а також забезпечення послуг перекладу; підготовку персоналу підпорядкованих підрозділів охорони державного кордону у правозастосовній сфері за компетенцією; за розпорядженням керівництва органу охорони державного кордону своєчасний розгляд запитів (листів, скарг тощо) з питань адміністративно-юрисдикційної діяльності (п. 5) [14]. Аналіз відомчих основ діяльності підрозділів АЮД Держприкордонслужби України свідчить про відсутність прив'язки до конкретного правового режиму, що дозволяє зробити припущення про продовження виконання зазначеної сфери службової діяльності без суттєвих змін. Тим не менш, практика свідчить протилежне, а саме: окремі напрями АЮД в умовах правового режиму були видозмінені (деліктний напрям), тоді як провадження у сфері міграційного правопорядку на окремих ділянках відповідальності органів охорони державного кордону – призупинено.

Для потреб власного дослідження, пропонуємо розкрити специфіку АЮД Держприкордонслужби за географічним критерієм розташування органів та підрозділів охорони державного кордону. З урахуванням зазначеного критерію пропонуємо розділити підрозділи на:

А) підрозділи, що здійснюють охорону та оборону державного кордону на ділянках відповідальності, включених до району ведення бойових (воєнних) дій, наприклад частини центрального підпорядкування (йдеться про 9 та 105 прикордонні загони, 10 мобільний прикордонний загін), органи та підрозділи органів охорони державного кордону, що входять до

складу Східного та Південного регіональних управлінь, а також Регіонального управління Морської охорони (для потреб дослідження – підрозділи типу «А»);

Б) підрозділи, що здійснюють охорону державного кордону на ділянках відповідальності, не включених до району ведення бойових (воєнних) дій (для потреб дослідження – підрозділи типу «Б»).

Такий критерій поділу обумовлено обставинами об'єктивної дійсності, оскільки специфіка оперативно-службової та оперативно-бойової діяльності, обстановка на ділянці відповідальності для підрозділів типу «А» та «Б» кардинально відрізняється. Такий умовивід знаходить своє підтвердження у внутрішньовідомчому нормативному врегулюванні. Так, до прикладу, наказ Адміністрації Держприкордонслужби України від 10.12.2022 року № 99 «Про основні засади організації оперативно-службової діяльності підрозділів охорони державного кордону у 2023 році» здійснює розмежування організації оперативно-службової діяльності для підрозділів органів охорони державного кордону, а саме відділів прикордонної служби (їх структурних підрозділів) та прикордонних комендатур (їх структурних підрозділів), що диференціюється саме з урахування географічного критерію [15]. Це дозволяє зробити висновок про прийнятність запропонованого критерію, в тому числі для потреб практики прикордонного відомства

Оперативно-службовий та оперативно-бойовий досвід авторів у досліджуваній сфері наукового пізнання дозволяє визначити специфічні риси АЮД для підрозділів типу «А», адже саме ці риси й визначають наукову новизну проведеного дослідження.

Зокрема, підрозділи типу «А» цілком прогнозовано змістили акцент здійснюваної оперативно-службової діяльності. Тим не менш, зазначений факт не виключає АЮД в цілому.

Покажемо є досвід 26 прикордонного загону, в якому типова оперативно-службова діяльність трансформувалась у якісно-нову оперативно-бойову діяльність прикордонного відомства. Актуальний зміст професійної діяльності прикордонників передбачає в тому числі виконання бойових (спеціальних) завдань, в тому числі на підставі бойових розпоряджень.

Типовим завданням є організація та несення на служби на блокпостах, що здійснюється з метою забезпечення правового режиму воєнного стану, тоді як практичним спрямування є виявлення ворожих диверсантів, дезертирів, злочинців, колаборантів, посібників, прихильників ворога та інших порушників законодавства. Виконання поставленої мети не припускається можливим без залучення службових осіб, що професійно провадять АЮД, зокрема їхні навички стануть у нагоді для процесуального супроводу адміністративного затримання чи затримання особи підозрюваної у вчиненні злочину. Як наслідок, в підрозділах органів охорони кордону переглянули склад зміни прикордонних нарядів на предмет включення такого виду прикордонного наряду як «адміністративно-оперативна група», що перебуває у постійній готовності для проведення фільтраційних заходів із затриманими особами на блокпостах (з використанням баз даних «Ризик» та «Миротворець»), здійснює ідентифікацію осіб без документів, поміщення правопорушників до місць тимчасового тримання, процесуального супроводу та передачі за підвідомчістю матеріалів справи про адміністративне правопорушення чи здійснення повідомлення про виявлене кримінальне правопорушення взаємодіючим структурам. Скажімо, непоодинокими є випадки, коли прикордонники виявляють іноземців та осіб без громадянства, що значно перевищили термін перебування на території України,

проте зважаючи на юридичну конструкцію ч. 2 ст. 203 КУпАП (йдеться про необхідність виявлення такого порушення виключно у пунктах пропуску через державний кордон) [7], реагують шляхом оформлення протоколу за ч. 1 ст. 203 КУпАП [7] з подальшою передачею матеріалів справи або одразу повідомляючи про виявлений факт Державну міграційну службу, що є дієвим інструментом для забезпечення принципу невідворотності покарання.

Недооціненим також у сфері АЮД є питання прикордонного режиму та його забезпечення за рахунок інституту адміністративної відповідальності (ст. 202 КУпАП [7]). Так, досвідчені «прикордоннознавці» типово нехтують притягненням до адміністративної відповідальності за порушення прикордонного режиму, справедливо зауважуючи про нікчемність самої санкції (119–170 грн.). Проте вирішення вже вкоріненої проблематики може бути здійснено виключно із застосуванням системного підходу, що включає в себе в тому числі і підвищення санкції зазначеної статті. Видається перспективною варіація санкції статті із прив'язкою до екстремального правового режиму, як у нашому випадку – правового режиму воєнного стану.

Розділяємо трактування профільних дослідників, які зазначають, що прикордонний режим – це система адміністративно-правових засобів, за допомогою яких у контрольованому прикордонному районі та прикордонній смузі встановлюються правила, спрямовані на охорону та захист прав та свобод людини і громадянина, впорядкування господарської діяльності та забезпечення прикордонної безпеки [16, с. 19]. Розвиваючи хід думок з урахування сучасних реалій, прикордонний режим може бути корисним не лише для забезпечення режиму державного кордону, а й для забезпечення правового режиму воєнного стану також. Так, предметом для полемічного дискурсу у 2022 році був правовий вакуум стосовно забезпечення такого заходу правового режиму воєнного стану як комендантська година. Відсутність забезпечення такого заходу за рахунок інститутів юридичної відповідальності, низький рівень правосвідомості дозволяють особам (після відводу частини військ держави-агресора з північного та північно-східного напрямку) нехтувати комендантською годиною, породжуючи відчуття всюдозволеності та безкарності. Допоки законодавець «мудре» над розробкою статті, яка б передбачила відповідальність за описане діяння, ми ж бо пропонуємо заповнення описаного правового вакууму за рахунок прикордонного режиму та/або інструментарію державно-владних повноважень начальника органу охорони державного кордону альтернативно.

Для реалізації вказаного задуму, пропонується два альтернативних варіанти розвитку подій:

1) необхідно внести зміни до профільного законодавства, а саме Наказу МВС від 07.09.2015 № 1075 «Про затвердження Додаткових тимчасових режимних обмежень у контрольованих прикордонних районах» [17] на предмет його актуалізації вимогам сьогодення. Зазначений підзаконний нормативно-правовий акт пропонується доповнити нормою такого змісту: «У межах прикордонної смуги та/або контрольованих прикордонних районів, включених до районів ведення бойових дій, що визначаються щомісячно наказом Адміністрації Держприкордонслужби України відповідно до рішень (наказів, директив, розпоряджень) Головнокомандувача Збройних Сил України, на період дії правового режиму воєнного стану заборонити перебування осіб на вулицях і громадських місцях». Така норма в сукупності із п. 4 та п. 6 Положення про прикордонний режим, затвердже-

ного постановою Кабінету Міністрів України від 27.09.1998 року № 1147 [18], дозволить у разі порушення комендантської години притягувати осіб до адміністративної відповідальності за ст. 202 КУпАП, очевидно, що за територіальним принципом.

2) пропонується внести зміни до абз. 2 п. 5 Положення про прикордонний режим, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.09.1998 року № 1147 [18], зокрема, що стосується відсутності конкретизації змісту додаткових тимчасових обмежень, тобто пропонується не здійснювати прив'язку виключно до в'їзду та провадження робіт у прикордонній смузі та контрольованому прикордонному районі, а надати правомочність встановлювати обмеження на всі компоненти прикордонного режиму.

Більш ефективним вважаємо саме другий варіант, оскільки це дозволить командирі прикордонного загону, посадовій особі, яка напрочуд добре ознайомена із обстановкою, що склалась на ділянці відповідальності оперативно реагувати на її зміну, шляхом видання відповідних наказів. Гнучкість правового регулювання, відсутність архаїчно забюрократизованого порядку внесення змін і доповнень до нормативного підґрунтя, в сукупності із механізмами недопущення неправомірного розширення дискреційних повноважень: погодження обмежень із органами місцевого самоврядування, органами державної влади та правоохоронцями, підстави звільнення від адміністративної відповідальності (крайня необхідність), – все це в дозволить ефективно забезпечити комендантську годину за рахунок АЮД прикордонних підрозділів.

Розвиваючи думку, про необхідність змін та доповнень на предмет використання АЮД, пропонується переглянути здійснення провадження у справах про військові адміністративні правопорушення. Не зважаючи на доктринальне віднесення цього напрямку діяльності до АЮД, практична його реалізація покладається на осіб уповноважених командиром військової частини (командиром загону) на складання протоколів про військові адміністративні правопорушення відповідно до статті 255 КУпАП [7], тоді як контроль за власне адміністративним провадженням здійснюється «по лінії» роботи з персоналом [14]. Пов'язуємо таку внутрішньовідомчу позицію із необхідністю розвантажити підрозділи (посадових осіб) АЮД, в умовах повсякденної діяльності. Проте в умовах правового режиму воєнного стану, коли в підрозділах типу «А» робота пунктів пропуску тимчасово призупинена, а військові адміністративні правопорушення набувають підвищення рівня своєї суспільно шкідливості, що підтверджується не лише обставинами об'єктивної дійсності, а й прийняттям закону щодо посилення відповідальності військовослужбовців в умовах правового режиму воєнного стану [19]. Із врахування зазначених фактів, актуалізується необхідність підвищення якості відпрацювання процесуальних документів. Оскільки дослідження матеріалів справи судом, залучення особою, що притягається до адміністративної відповідальності захисника – підвищують ступінь вивчення зазначених матеріалів на предмет встановлення порушень чи недоліків, що призводить до уникнення від відповідальності виключно за формально-процесуальними ознаками. Переконані, що рівень професійної підготовки та досвід з оформлення процесуальних документів посадовими особами підрозділів АЮД дозволять звести їх до мінімуму, що й обґрунтовує доцільність надання права складати протоколи у справах про військові адміністративні правопорушення на період дії правового режиму воєнного стану саме цим посадовим особам.

Висновки. Проведене дослідження дозволило актуалізувати дефініцію АЮД підрозділів та органів охорони державного кор-

дону на предмет відповідності сучасному прикладному аспекту правозастосування наступним чином: «адміністративно-юрисдикційна діяльність органів та підрозділів охорони державного кордону (їх посадових осіб) це врегульована нормами адміністративного права діяльність щодо розгляду та вирішення адміністративно-правових спорів, зокрема індивідуальних адміністративних справ, справ про дисциплінарні проступки, надання відповідей за зверненнями осіб, застосування у разі необхідності адміністративно-процесуальних заходів забезпечувального характеру та адміністративно-правових заходів міграційного контролю, виконання міжнародних зобов'язань України у сфері реадмісії.»

Сформований підхід стосовно не віднесення до основних функцій прикордонного відомства АЮД сформував негативну тенденцію, применшення ролі АЮД у виконанні завдань, покладених на Держприкордонслужбу України. Запропоновані результати дослідження, а також сформульовані пропозиції дозволяють забезпечити правовий режим воєнного стану саме за рахунок АЮД, зокрема:

- 1) якісно-нова адміністративно-деліктна практика, що забезпечує належне несення служби прикордонниками на блокпості;
- 2) адміністративно-правові заходи забезпечення прикордонного режиму, що дозволяють встановити адміністративну відповідальність за порушення комендантської години;
- 3) підвищення якості відпрацювання протоколів про військове адміністративне правопорушення, що дозволить забезпечити принцип невідворотності покарання.

Література:

1. Комісаров С. А. Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. Київ, 2018. Том 29(68). № 2. С. 73–77.
2. Гусаров С. М. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ : дис....д-ра юрид.наук. Київ, 2009. 452 с.
3. Мота А. Ф. Становлення повноважень органів охорони державного кордону України в провадженні у справах про адміністративні правопорушення: навч.-метод. посібн. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2008. 140 с.
4. Зьолка В. Л. Сучасні підходи до розуміння адміністративно-юрисдикційної діяльності органів Державної прикордонної служби України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ, 2015. С. 216–222.
5. Хома В. О. Адміністративно-правове регулювання діяльності інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України : монографія Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2008. 155 с.
6. Кушнір Я. О. Державна прикордонна служба України як суб'єкт протидії порушенню порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї : дис....докт. філ. у гал. права. Хмельницький, 2021. 304 с.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України, Кодекс від 07.12.1984 р. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 21.05.2023).
8. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (дата звернення: 21.05.2023).
9. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17/conv#n92> (дата звернення: 21.05.2023).
10. Аналітичне зведення про обстановку на державному кордоні та результати оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби України за 2022 рік. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/activity/Vidrktyi-dani/> (дата звернення: 21.05.2023).

11. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України, Кодекс від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 21.05.2023).
12. Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16.05.1999 р. № 162/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.05.2023).
13. Про відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень: Закон України від 10.01.2002 р. № 2920-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2920-14#Text> (дата звернення: 21.05.2023).
14. Про організацію діяльності підрозділів адміністративно-юрисдикційної діяльності: Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 02.08.2019 року № 64. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/nakazi-mvs-ta-administracii-derzhprikordonsluzhbi-ukraini/> (дата звернення: 21.05.2023).
15. Про основні засади організації оперативно-службової діяльності підрозділів охорони державного кордону у 2023 році: наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 10.12.2022 року № 99: <https://dpsu.gov.ua/ua/nakazi-mvs-ta-administracii-derzhprikordonsluzhbi-ukraini/> (дата звернення: 21.05.2023).
16. С. І. Царенко, О. М. Царенко, О. П. Савченко Адміністративно-правове забезпечення прикордонного режиму Державною прикордонною службою України : навч. посіб. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2015. 440 с.
17. Про затвердження Додаткових тимчасових режимних обмежень у контрольованих прикордонних районах: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2015 р. № 1075. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1166-15#Text> (дата звернення: 21.05.2023).
18. Про прикордонний режим: постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 р. № 1147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-98-%D0%BF#Text> (21.05.2023).
19. Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці: Закон України від 13.12.2022 р. № 2839-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2839-20#Text> (21.05.2023).

Kushnir Ya., Vitrovchak V. Administrative-jurisdictional activity of the State Border Guard Service of Ukraine under the conditions of the legal regime of martial law

Summary. In this research, the authors analyze the national doctrinal approaches to understanding the "administrative-jurisdictional activity" concept of internal affairs bodies and state border protection bodies. Based on this, the authors updated the interpretation of the "administrative-

jurisdictional activity" concept of the state border protection bodies and their officials.

Among other statements the authors emphasize the systemic approach failures to the regulatory and legal framework of operational and service activities of the border agency. In particular, they question the approach chosen by the legislator, which does not include the main functions of the State Border Guard Service of Ukraine one of its leitmotifs, namely, administrative-jurisdictional activities. At the same time, the arguments in favor of such inclusion can be traced both in the system of national legislation, confirmed by the extensive toolkit of state powers, and in the applied aspect of the professional activities of border guards, based on statistical data.

The researchers reveal the specifics of administrative-jurisdictional activities based on the geographical criterion of the State border protection bodies and units location, focusing specifically on the units which protect and defend the State border in the areas of responsibility including the area of combat (military) operations, and for this purpose they use the operational and combat experience of the 26th Border Guard Detachment.

The research reveals the scope of administrative-jurisdictional activities in the context of combat order execution. For this purpose, the author provides examples of involvement and service by border guards at checkpoints and the proven experience of applying Article 203 Part 2 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses under circumstances when border crossing points have temporarily suspended their operation.

It seems promising to apply the administrative-jurisdictional activities of the border agency to ensure the legal regime of martial law. Thus, the authors introduce the amendments to the legislation regulating the border regime and its enforcement and advocate that their adoption will ensure such a temporary restriction as a curfew through administrative and legal measures to guarantee the border regime and the institution of administrative liability itself, more specifically, Article 202 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses.

Further study vector aims to change the practical application of administrative-jurisdictional activities, in particular, including doctrinal and practical proceedings on military administrative offenses for the period of martial law. Given the jurisdiction to consider these cases of administrative offenses, additional measures of force (deprivation of additional monetary remuneration), and the increased social harmfulness of these acts during martial law, law enforcement officers must improve the quality of procedural support for administrative proceedings.

Key words: State Border Guard Service of Ukraine, operational and service activities, operational and combat activities, administrative-jurisdictional activities, martial law.